

Hoffmann Gizella

ARTNER VILMOS (1602–1657) TESTIMÓNIUMA¹

Artner Vilmos (Wilhelm Artner) Sopron egyik legrégebbi és legjelentősebb nemesi-polgári családjának sarja, 1602-ben született Artner Farkas (Wolfgang Artner) legidősebb gyermekeként.² A Soproni Levéltárban az Artner család iratai között kevés 17. századra vonatkozó dokumentumot találunk.³ Sajnálatos, hogy a korábban az Országos Széchényi Könyvtár (egykor Nemzeti Múzeum Kézirattára) állományában lévő, majd az Országos Levéltárnak átadott *Familiam Artner Soproniensem concernentia documenta* című kolligátum jelenlegi helye ismeretlen.⁴

Artner Vilmosról azért is érdemes beszélnünk, mert Sopron városának történetében ő volt a második olyan személyiség - az első Lackner Kristóf (1571-1631),

¹ A tübingeni kutatást az NKÖM Klebelsberg Kuno Ösztöndíja tette számomra lehetővé, a soproni tanulmányutal Balázs Mihály OTKA-pályázata (T49327. számú) biztosította, melyekért itt mondok köszönetet. Köszönettel tartozom Viskolcz Noéminak is, aki e témával kapcsolatos jegyzeteit rendelkezésemre bocsátotta, Lengyel Rékának a latin szöveg nyersfordításáért, Katona Tündének, Lázár Istvánnak és Szörényi Lászlónak hasznos észrevételeikért.

² Anyja nevét a szakirodalom nem ismeri (csak apja második feleségét, Kern Margitot), holott Johann Halbritter (1560–1627, jogtudós, rektor Tübingenben) *Oratio De laudibus Juris...* című doktoravató beszédében kitér Artner életrajzi vonatkozásaira is. Ebben anyját is megnevezi: „*Margaretha*, gebornen *Schmidin* von Bruck an der Leitha consulis quondam filia”. Ennek alapján írta meg Bertók Lajos – a sajnálatos módon rég elfeledett közleményében – Artner Vilmos eddigi legteljesebb, bár igen vázlatos életrajzát. Lásd a 15. és 36. lábjegyzetet. További ismertetések: SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái*, Bp., 1891, 1, 257. h.; NAGY Iván, *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*, Pest, 1857 1, 68.; HÁZI Jenő, *Soproni polgárcsaládok*, 1535–1848, Bp., 1982, I, 33. (A továbbiakban HÁZI, 1982.)

³ Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Artner család iratai XIII.1.12. cs. Nr. 2370.: *Genealogia Familiae Artner*. Itt a halálórási dátum tévesen szerepel, 1650.; ugyanígy a *Biographiae celebrium...* című kéziratban az 1656-os évszám, OSZKK Fol. Lat. 1394. 304v–305r. Egy helyütt Payr is téves halálórási évszámot, 1645-öt említ. PAYR Sándor, *A Soproni Evangélikus Egyházközség története, I: 1681-ig*, Sopron, 1917, 287. (A továbbiakban PAYR, 1917.) – Köszönet illeti Papp Imrénét, a Soproni Evangélikus Gyülekezet Levéltára munkatársát, Káldy Zsuzsannát, a Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) könyvtárosát, valamint a Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltár munkatársait, akik segítségemre voltak soproni kutatásom során.

⁴ OSZKK Fol. Lat. 2752. Saec. XVII. Megjegyzés: *Átadva az Országos Levéltárnak*. Lásd: <http://www.arcanum.hu/oszk/1pext.dll?f=templates&fn=main-hit-h.htm&2.0> – Szabó Dorottya és Németh István (MOL) szíves közlése szerint az E 554 (Magyar Kamara Archivuma, Városi és kamarai iratok) fondba sorolt kézirat nem található, s már az 1960-as jegyzékbe vételkor sem szerepelt az MOL állományában. Köszönöm Földesi Ferenc (OSZK) kedves tájékoztatását is.

jogtudós, író, polgármester -, aki *juris utriusque doctor*, azaz mindkét jog, egyházi és római jog doktora címen szerzett fokozatot, mégpedig abban a Tübingen városban, amely egyszerre volt a lutheri ortodoxia egyik központja, ugyanakkor a heterodox gondolkodás legfőbb szülővárosa is. Artner Vilmos, a családi hagyománynak is megfelelően két nagybátyja, Artner Sebald (†1609 előtt) és Artner Erhard II. (†1649) nyomdokain járt, amikor Tübingen híres egyetemét választotta tanulmányai színhelyéül. Sebald 1592-től⁵ tanult itt, míg Erhard 1599-től⁶ folytatott jogi és feltehetően orvosi tanulmányokat, ugyanis 1608-ban még mint *medicinae studiosus* említik.⁷ Ez utóbbi több jogi disputációt írt 1605-ben és 1606-ban.⁸ Nem tudunk róla, hogy doktorátust is szerzett volna, 1610-től már Sopron város jegyzője.⁹

Artner Vilmos feleségének – Hornig Juditnak – nevelőapját, Lackner Kristófot is szoros tudományos kapcsolat fűzte Tübingenhez, pontosabban a jogtudós Christoph Besoldhoz (1577–1638), valamint a nyomdász Wild családhoz.¹⁰ A két család – Lackner és Artner – meghatározó szerepet játszott Sopron város életében, hiszen hosszú ideig osztozott fölvaltva a városbírói és a polgármesteri tisztésen. II. Mátyás király nemesi címet adományozott az Artner családnak 1609. szeptember 14-én.¹¹ Artner Vilmos 1647-ben III. Ferdinándtól elnyerte az udvari familiáris címet.¹²

Artner Vilmosról nem könnyű pályaképet rajzolnunk. A jelen tanulmányban csupán egy rövid összefoglalót kívánunk adni eddigi ismereteink alapján, hiszen elsődleges célunk Artner *testimónium*ának közzététele, amelynek eredeti fogalmazványát az Universitätsarchiv Tübingen őrizte meg.¹³ Összefoglaló tanulmány még nem készült róla, csak a szórványadatokat rakosgathatjuk egymás mellé. Egyúttal szeretnénk ráirányítani a figyelmet Sopron jeles családjának azon személyiségére, akinek mind tudományos, mind polgármesteri (jogászi, politikusi) tevékenységéről igen keveset tudunk. Pedig az Artnereket a Sopronról szóló monográfiák kivétel nélkül az egyik legnevesebb soproni családnak tartják, és nincs még egy olyan család, amely háromszáz éven keresztül ily meghatározó szerepet

⁵ Keveset tudunk peregrinációjáról. Heinrich HERMELINK, *Die Matrikeln der Universität Tübingen*, Bd. 1., 1477–1600. Stuttgart, 1906, 691. (A továbbiakban HERMELINK.) GÉMES István, *Hungari et Transylvani. Kárpát-medencei egyetemjárók Tübingenben (1523–1918)*, Bp., Luther, 2003, 37, 72. (A továbbiakban GÉMES.); HÁZI, 1982, 32.

⁶ HERMELINK, *i. m.*, 752; GÉMES, *i. m.*, 37, 72.

⁷ NRA (Neo-regestrata acta) fasc. 16. Nr. 15.; PAYR, 1917, 226.

⁸ RMK III. 5712. és 5736.

⁹ Sopron város ösztöndíjával. Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Közgyűlési jegyzőkönyv, 247; HÁZI, 1982, 32.

¹⁰ Lackner Kristóf Paduában tanult. Jogi doktori címét 1595-ben nyerte el. KOVÁCS József László, *Lackner Kristóf és kora, 1571–1631*, Sopron. Széchenyi Városi Könyvtár, 2004, 14, 37. (A továbbiakban KOVÁCS); NÉMETH Noémi–SCHAFER Andrea, *Adalékok a tübingeni heterodoxia nyugat-magyarországi kapcsolataihoz az 1620-as években*. MKSz, 1996, 223–233.

¹¹ Sopron Megyei Levéltár, *Acta deputationalia*. V. 216. Lásd még HÁZI, 1982, 32.

¹² MOL A 57, Magyar Kancelláriai Levéltár, *Libri regii*, 10. kötet, 13–14.

¹³ UAT, 19/14. Nr. 113.

játszott volna a város életében.¹⁴ (Az eddigi kutatások túlnyomórészt Lackner Kristófra irányultak.)

Artner Vilmos alsóbb iskoláit Sopronban végezte, majd 1618-tól a boroszlói Erzsébet-Gimnáziumban folytatta tanulmányait Thomas Saggitarus tanítványaként.¹⁵ Két egyetemen is peregrinált, öt évet töltött tudós tanulmányokkal. Először Frankfurt an der Oder egyetemén az 1621-es esztendő áprilisában írta be magát az anyakönyvbe „*Wilhelmus Artner Oedenburga–Hungarus*”-ként,¹⁶ letette az esküt, és megfizette ennek szabott díját. Doktori oklevele¹⁷ is tanúsítja, hogy itt filozófiai stúdiumaiból záróvizsgát tett. Az 1623-as év már Tübingen egyetemén találja, itt matrikuláltatja magát 1623. szeptember 17-én (#20 942).¹⁸ Doktorrá avatására 1625. szeptember 25-én került sor. A *testimónium*ot a doktori fokozat bizonyosságaként ifjabb Lucas Osiander kancellár (1571–1638), a teológia professzora állította ki 1625. október 21-én. (Ezt közöljük a mellékletben). Artner tübingeni tartózkodása alatt több disputációt írt, valamennyit Christoph Besoldhoz. A doktori fokozatot a *Disputatio iuridica inauguralis ex libro 18. et 19. ff. de prompta* című értekezéséért kapta, melynek éles elméjű érvelését a *testimónium* igen dicséri.

Hazatérte után Artner Vilmos több városi tisztséget töltött be. Haláláig tagja a belső tanácsnak, többször polgármester,¹⁹ például 1654-ben, városbíró (Stadtrichter), így 1644–1645-ben és 1651-től 1653-ig. Emellett hat évig a Szent Mihály-templom templomatyja tisztét is ellátta.²⁰ De volt királyi asztalnok (Truchsess),²¹ s az 1646–1647. évi országgyűlésen Sopron város követe.²² Hogy mikor tette le a

¹⁴ Lásd HÁZI, 1982, 30–39; PAYR, 1917, 287–288, 325, 328–329, 335, 338; PAYR Sándor, *A duanántúli evangélikus egyházkerület története*, Sopron, 1924, 568.

¹⁵ KOVÁCS, i. m., 47; BERTÓK Lajos, *Egy eddig ismeretlen régi magyar nyomtatvány. Artner Vilmos soproni jogtudós (1602–1657) tübingeni doktori értekezése = A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei*, Bp., Tankönyvkiadó, 1961, 177–183, itt 178.

¹⁶ ZOVÁNYI Jenő, *Történelmi emlékek. A magyarországi ifjak az Odera melletti frankfurti egyetemen*, Protestáns Szemle, 1889, 179–202. itt 183.

¹⁷ Universitätsarchiv Tübingen, 19/14. Nr. 113.

¹⁸ *Die Matrikeln der Universität Tübingen*, Bd. 2., 1600–1700, hrsg. Albert BÜRCK–Wilhelm WILLE, Tübingen, 1953, 150.; GÉMES, i. m., 37.

¹⁹ HÁZI, 1982, 35; *Sopron sz. kir. város monographiája: forrás-anyag. Régi községi jegyzőkönyvek*, Sopron, Litfass Károly könyvnyomdája, 1890; Sopron polgármestereinek történeti feldolgozása még nem fejeződött be, eddig Goda Károly kutatási eredményeinek csak az I. része jelent meg. Lásd GODA Károly, *A város élén, Sopron polgármesterei a 15–16. század fordulóján*, Soproni Szemle, 2004, 4. szám, 308–329.

²⁰ HÁZI, 1982, 35.

²¹ PAYR, 1917, 288.

²² PAYR, 1917, 335, 338.

polgáresküit, nem tudjuk, a *Soproni Nemes Tudósok Társasága* (Foedus Studiosorum Nobilium Sempronienae) 1628-ban vette fel tagjai közé.²³

A lexikonok, a korábbi összefoglaló művek általában szükséztudásúak Artner Vilmosmal kapcsolatban. Mind Horányi Elek²⁴ a *Memoria hungarorum et provincialium* című művében, mind a Pallas Nagy Lexikona²⁵ csak a *Dissertatio politico-juridica de Regno Hungariae* (1624) című értekezését ismeri. Szinnyei József sem tud Artner más művéről.²⁶ Payr Sándor *A Soproni Evangélikus Egyházközség történetében*, melyet Gamauf Gottlieb kézirat²⁷ alapján írt, szintén nem szentel külön fejezetet neki.²⁸

Ma már Artner négy értekezéséről tudunk (bár csak egy, a *De Regno Hungariae...* közismert), melyeket Tübingenben nyomtattak, tehát írói munkássága külföldi tanulmányai idejére esik. Hogy hazatérése után is folytatta volna tudományos tevékenységét, mint Lackner Kristóf, ennek nyomára nem sikerült bukkannunk. Arról sincs adatunk, hogy az Artner család 17. századi ún. személyes iratai hol találhatóak. Azt is nehezen tartjuk elképzelhetőnek, hogy Artner Vilmos ne hozott volna magával könyveket peregrinációjából, jöllehet csupán nagybátyja, Artner Erhard könyvjegyzéke ismeretes.²⁹ Egy átfogó possessor-vizsgálat mutathatja majd ki, hogy a Lyceum könyvtárban³⁰ – amelynek nagy része ma is a Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) könyvtára –, illetve a Soproni Evangélikus Gyülekezet Könyvtárban maradt-e fenn Artner Vilmos könyveiből példány. Különös, hogy eddig Sopronban egyetlen példányt sem találtunk műveiből.³¹ A régi könyvek jelenlegi feldolgozási szintje – részben internetes nyilván-

²³ Az Artner családról lásd még HÁZI Jenő, *A soproni polgári családok (1535–1848)*. Az Artner család. Soproni Szemle, 1972, 160–168; OSZKK Fol. Lat. 1321. *Articuli et rationes Foederis Studiosorum reipublicae Sempronienae*. 152rv. A Tudós Társaságról lásd még PAYR Sándor, *Lackner Kristóf tudós társasága*, Sopron, 1915., újabb kiadása: *Lapok Sopron történetéből*, 2004, 1. sz.; KOVÁCS, *i. m.*, 61 ff.; GRÜLL Tibor, *Literátuscéh vagy Tudós Társaság? = Házi Jenő emlékkönyv. Emlékkönyv Házi Jenő [1892–1986] Sopron város főlevéltárosa születésének 100. évfordulója tiszteletére*, szerk. DOMINKOVITS Péter, TURBULY Éva, Sopron, Soproni Levéltár, 1993, 193, 195.

²⁴ HORÁNYI Elek, *Memoria hungarorum et provincialium scriptis editis notorum*, Viennae, 1775, I, 74.

²⁵ A Pallas Nagy Lexikona, Bp., 1893, II, 182.

²⁶ SZINNYEI József, *i. m.*; HORÁNYI, *Memoria*, I, 74.

²⁷ GAMAUF Gottlieb, *Ausführliche Geschichte der evang. Kirche zu Oedenburg von ihrer Entstehung bis 1840*. Soproni Evangélikus Gyülekezet Levéltára (V/230–233: 4370–4374/ I 744–746. I. 757a,b I–IV. kötet).

²⁸ PAYR, 1917, valamint PAYR Sándor, *A dumántúli evangélikus egyházkerület története*, Sopron, 1924, 17.

²⁹ *Lesestoffe in Westungarn. 1. Sopron (Ödenburg): 1535–1721*, hrsg. Tibor GRÜLL et al., red. István MONOK, Péter ÖTVÖS, Harald PRICKLER, Szeged, Scriptorum–Eisenstadt, Burgenländisches Landesarchiv, 1994 (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 18/1).

³⁰ *A Soproni Ág[ostai] Hitv[allásu] Ev[angélikus] Lyceum Könyvtárának jegyzéke*, 1. füz. A–K, (2. füz. *Theologia és Glosius-könyvtár*), Sopron, Lítfass nyomda, 1896, 364 p; 234 p.

³¹ A Nyugat-Magyarországi Egyetem Központi Könyvtár állományát illetően köszönöm Tompa Mónika tájékoztatását.

tartása – alapján megállapíthatjuk, hogy előfordulásuk Magyarországon nem számottevő.

Artner Vilmos az alábbi értekezéseket írta:

1a. *Dissertatio Politico-Iuridica De Regno Hungariae, eiusque jure... Praesidente Christophoro Besoldo... proponit Guilielmus Artner Oedenburgensis...* Tubingae, Werlin, 1624, [1] levél, 33 p.³²

1b. *Dissertatio Politico-Iuridica De Regno Hungariae, eiusque Iure... Praesidente ... Dn. Christophori Besoldo... Ad diem Iulii. Publice excutiendam & ventilandam Proponit Guilielmus Artner Oedenburgensis...* Tubingae, Werlin, 1624, 33 p.³³

Ez a kiadás a soproni tanácsuraknak (Lackner Kristófnak, Artner Farkasnak és Erhardnak, Steiner Jakabnak és Wagner Jakabnak) szóló ajánlással jelent meg.

2. *Disputatio iuridica de iniuriis, quam... sub praesidio... Christophori Besoldi... Guilhelmus Artner... submittit...* Tubingae, Cellius, 1624, [2], 10 p.³⁴

3. *Disputatio iuridica inauguralis ex libro 18. et 19. ff. deprompta... Pro summo utroque Jure gradu et privilegiis Doctoralibus legitime obtinendis. Praesidente Dn. Christophori Besoldo... Guilhelmus Artner Oedenburgensis. Publice in Aula Nova solenni censurae subjicit ad Diem 2. Septembris horis consuetis.* Tubingae, Werlin, 1625, 12 p.³⁵

4. *Guilhelmi Artneri, Oedenburgensis, J.U.D. Brevissima duarum Quaestionum Discussio: I. An filius Patrem ad sumptus studiorum cogere possit? II. An filius sumptus studiorum conferre teneatur?* Tubingae, Werlin, 1626, [44] levél.

E művére Bertók Lajos hívta fel a figyelmet egy debreceni példány alapján.³⁶ Artner ezt az értekezését is Lackner Kristófnak ajánlja.

Hivatali iratai mellett tudunk Artner néhány albumbejegyzéséről, például arról, amelyet 1645-ben³⁷ Gottfried Graf emlékkönyvébe írt. Levelei maradtak fenn Lackner Kristóf *Leveleskönyvében* is.³⁸ Polgármesteri, városbírói szerepéről és tevékenységéről nem szoltunk jelen dolgozatunkban. Az ezzel kapcsolatos különféle iratok, Sopron város törvényszéki jegyzőkönyvei, az ún. Stadtgerichtsprotokollok³⁹ stb. anyaga nagyrészt még feltáratlan. Több ladulányi aktaköteg

³² Budapest, OSZK; ELTE EK, RMK III. 1366 (VD17 23:286281K).

³³ Budapest, OSZK, RMK III. 6145 (ajánlással).

³⁴ Egy-egy példány Münchenben, Stuttgartban és Tübingenben található, Magyarországon eddig nem találtunk adatot róla.

³⁵ Egy-egy példány Stuttgartban és Tübingenben.

³⁶ BERTÓK, *i. m.* Jelzete: DENK 705645a (VD17 23:316511K). Ez az értekezés tartalmazza még Johann Halbritter *Oratio De laudibus Juris, ac praecipue superioris seculi in Germania jurisperitis* címmel Artner doktortá avató beszédét is.

³⁷ OSZKK Oct. Lat. 132. *Album amicorum et fautorum Gothofredi Graf Soproniensis. 1645-57.* f. 115.

³⁸ Lackner Kristóf *Leveleskönyve. Epistoles und patrones amicos.* Soproni Evangélikus Gyülekezet Levéltára, 45 VI. B.

³⁹ Sopron Állami Levéltár IV. A 1003.

feldolgozása várat még magára. De Artner Vilmos értekezései is alaposabb vizsgálódást érdemelnének. Ezek alapján minden bizonnyal egy teljesebb és árnyaltabb Artner-portrét rajzolhatnánk meg.

Testimonium Doctorale Juridicum Domini Guilhelmi Artneri,
Oedenburgensis, Utriusque Juris Doctoris eximii.⁴⁰

[1] VNIVERSIS ET SINGULIS PRAESENTES literas lecturis, visuris, auditorisvè, Decanus et Collegium Facultatis Juridicae in Academia Tubingensis salutem et felicitatem a Domino nostro JESU CHRISTO precantur.

UT FORTES ET ANIMOSI Milites, qui Martis truculenti castra sunt secuti, post multos in bello labores, molestias et pericula, terra marique exantlata, a belli Ducibus, publico tandem fortitudinis, heroicae magnanimitatis rerumque praeclare ac fideliter gestarum, testimonio ornari, et honeste dimitti solent: Ita laudabili Maiorum nostrorum consuetudine in Academias introductum, nec non communi Prudentum consensu, observatum constat; ut ii, qui placidis Minervae in castris satis diu feliciter depugnarunt, tandem multis in pulvere illo Academico molestiis, diu noctuque devoratis, merita Doctrinae virtutumque commendatione et publica de ipsis testificatione, ad Exteros transmittantur. Licet enim [2] omnium verissima sit ea commendatio, quam propria quisque virtute ac eruditione sibi comparat; Utpote quam honos et gloria, nullo licet commendationis praesidio suffulta, tanquam umbra corpus consequatur: Attamen cum apud Exteros, non statim a fronte omnibus omnium mores et studia sint conspicua: humanitatis omnino ac honestatis ratio suo quodam iure flagitare videtur: ut eos, quorum pietas, eruditio et coetera virtutum ornamenta in aprico nobis sunt posita, aliis etiam, digna meritis ipsorum testificatione, commendemus: eosque non tantum praesentes amore et favore nostro complectamur: Verum etiam absentes, quocumque officiorum genere possumus, adiuvemus et prosequamur: Hacque ratione, quantum in nobis, efficiamus, ut et suis benemeriti honoribus ac praemiis afficiantur.

Cum itaque Clarissimus et Literatissimus vir, DOMINUS GUILHELMUS ARTNER OEDENBURGENSIS, Utriusque Juris Doctor eximius, testimonium de studiis, vita, moribus, ac gradu Doctorali hic impetrato, a Collegio nostro petiisset non potuimus non, pro nostra in omnes [3] verae Religionis et virtutis amantes benevolentia et favore, aequissimae, ipsius petitioni satisfacere.

Publicis proinde hisce attestamur literis, praedictum *Dominum* Doctorem Artnerum, toto tempore, quo in Academia nostra versatus est, singulari cum laude pietatis, vitae morumque integritatis vixisse, eoque nomine nobis ac bonis omnibus percharum fuisse: Studia etiam sua, exquisita diligentia coluisse, prosecutumque fuisse; Cumque in Academia Francofurtensi ad Viadrum (absolutis feliciter Studiis Philosophicis) fundamenta in utroque Jure fideliter iecisset; apud nos postea in eodem laudatissime continuando, tanta assiduitate tantoque profectu versatum esse: ut post cursum legitimae completionis, singulari dexteritate abso-

⁴⁰ UAT 19/14 NR. 113. A szöveget betűhív átirásban közlöm. (Az Universitätsarchiv Tübingen engedélye: Nr. 1187.)

lutum, Disputationemque inauguralem, ex libro Decimo octavo et Decimo nono Digestorum depromptam, magna ingenii alacritate peractam, atque accuratioris iudicii censuram in Examinibus, privatim, ac (praecincte legitima Praesentatione et impetrata a Reverendo admodum et Clarissimo Viro, Domino LUCA OSIANDRO, sacrosanctae Theologiae Doctore [4] et Professore celeberrimo, Academiae Tubingensis Cancellario et Ecclesiae Praeposito dignissimo, ordinaria concessione) publice, cum eo institutis adhibitam, unanimi nostro voto et suffragio summis Doctoratus honoribus, dignissimus fuerit iudicatus.

Qua de causa praedicto Domino Guilhelmo Artnero (ad eiusdem petitionem, facta praestatione omnium eorum, quae secundum Statuta nostra in consecutione gradus Doctoralis requiruntur), die Decimo quarto Septembris, Anni huius decurrentis Millesimi Sexcentissimi, Vigesima quinti, praefati dignissimi Domini Cancellarii Universitatis auctoritate interveniente publica, Dignitates, immunitates, Libertates, Praerogativas, Insignia et privilegia omnia, quibus Ordo noster Doctoralis ubivis locorum in sacro Romano Imperio jure vel consuetudine gaudet, in splendidissimo conventu Illustrium et generosorum Baronum, Nobilissimorum itidem, amplissimorum, et Clarissimorum Virorum, magnaue Studiosorum frequentia, publicis et consuetis ceremoniis ac solennitatibus, contulimus, Eumque ad summum Doctoratus gradum eveximus. Nec dubium est nobis [5] ullum, quin frequentiori usu et Praxeos exercitatione (quorum adminiculis, Celso auctore, omne artificium incrementum recipere solet) subinde accedente, in foro magno cum fructu magis magisque versaturus, suaque doctrina, virtute et prudentia, Respublicae Christianae praeclearam operam sit navaturus. Quamobrem omnes viros bonos et honestos, maxime vero nobilissimae Jurisprudentiae fautores et cultores, pro cuiusque Dignitatis, honoris et conditionis ratione, submisse, officiose et amanter rogamus, ut hunc *Dominum* Guilhelmum Artnerum utriusque Juris Doctorem Clarissimum, sua complectantur clementia, gratia et benevolentia, omneque studium promovendis ipsius commodis atque honoribus amplificandis, benigne et liberaliter impendant; ea <spes> spe freti haud dubia, quicquid in Eundem Clementiae, favoris et benevolentiae collatum fuerit, in evidens Reipublicae commodum et emolumentum redundaturum, atque ipsum *Dominum* Doctorem Artnerum quoquo modo, tempore, et occasione gratitudini operam sedulo daturum. Nos etiam illis omnibus, quorum ipse clementiam, gratiam ac favorem [6] expertus fuerit, nostra vicissim obsequia, benevolentiam et promptitudinem humiliter, officiose et studiose pollicemur.

In quorum omnium fidem literas hasce, maiori Facultatis nostrae sigillo, muniri curavimus, datas Tubingae Vigesimo primo die Octobris, Anno ab incarnatione Fili DEI, Domini nostri Jesu Christi, salvatoris unici, supra Millesimum, sexcentimum, Vigesimo quinto.

TESTIMONIUM DOCTORALE JURIDICUM DES WILHELM ARTNER

Wilhelm Artner (1602–1657) war Angehöriger einer der ältesten berühmten und bedeutenden Familien Ödenburgs (heute Sopron), die über 300 Jahre lang eine führende Rolle in der Leitung der Stadt spielten. Wilhelm Artner studierte an den Universitäten in Frankfurt an der Oder und in Tübingen Philosophie und Rechtswissenschaften. Er schrieb mehrere Abhandlungen. Wie üblich, verteidigte er seine Thesen in Tübingen am 2. September 1625. unter dem Titel *Disputatio iuridica inauguralis ex libro 18. et 19. ff. deprompta* unter der Leitung des Rechtsgelehrten Christoph Besold (1577-1638) während einer öffentlichen Diskussion. Er bekam den Titel *juris utriusque doctor*, Doktor beider Rechte. Er war der zweite Rechtsgelehrte Ödenburgs. – Das *Testimonium* Wilhelm Artners ist das Zeugnis seiner Doktorwürde, preist und lobt seine ausgezeichneten Kenntnisse während der Studienjahre, seine menschlichen Qualitäten und hervorragende wissenschaftliche Gründlichkeit. Das *Testimonium* wurde in Tübingen von Lucas Osiander (1571–1638), Kanzler und Professor der Theologie der Universität Tübingen, am 21. Oktober 1625. ausgestellt und unterzeichnet. Nach unseren heutigen Kenntnissen ist aber nur das Konzept vorhanden (Universitätsarchiv Tübingen, 19/14 Nr. 113.).